AQUILA

Túllépés

Az AQUILA
negyedévi folyóirata

2016/1

TÚLLÉPÉS

3. évfolyam 1. szám
Megjelent: 2016. február 1.

Az AQUILA katolikus közösség negyedévi folyóirata

A kizárólagos materiális gondolkodáson túllépve: lelkiség, spirituális kultúra – filozófiai, teológiai, pszichológiai, szociológiai, művészeti és egyéb tudományos megközelítésben.

Megjelenési gyakorisága: Negyedévi folyóirat
A folyóirat régi példányai az archívumban megtalálhatók.

Nemzetközi azonosítószám: HU ISSN 2064-7700

A Túllépés bankszámlaszáma: UNI-CREDIT bank
10918001-00000038-58540003

Alapítás ideje: 2014. július 1.

Tartalom

Kedves Olvasóink! 4

Misztikus közösség 6

A szó igazi értelmében vett, autentikus misztikából fakadó közösségi lét elemezése, illetve azon lehetőség feltárása, hogy miként lehet ilyen kincsekre bukkanni.

Természet alkotta 12

A tél csodái (1): Pável Márta által készített fénykép egy jégvirágos ablakról.

Vallásos megélések 13

A szerző saját tapasztalatainak köszönhetően sokféle vallással és sokféle istenkereső emberrel találkozott. Ezekből kiindulva ad építő jellegű kritikákat saját Katolikus Egyháza felé is.

Unitárius lelkipásztorkodás az AQUILA „harmadrend” által megélt katolikus igazságok fényében 19

Az unitárius közegben nevelkedett majd felnőtt korban katolizált szerző mutatja be először az unitárius vallást, majd ehhez kapcsolódva az AQUILA-ban megélt katolikus igazságokat.

Deres bambusz 25

A tél csodái (2): Pável Márta által készített fénykép egy deres bambuszról.

Szent Teréz és Platón 26

Platón műveiből és Szent Teréz Belső várkastély című művéből kapunk képi párhuzamokat, melyek ugyan más kultúrákban íródtak, de mélységüknél fogva egy belső dialógusban vannak egymással.

Impresszum 34

Kedves Olvasóink!

Szeretettel köszöntjük Önöket, s reméljük, hogy sok, kellemes, gondolkodással töltött időt szerzünk Önöknek, és idővel egyre több olvasónk lesz.

Miért indítottuk el ezt az eleinte negyedévente (majd terveink szerint sűrűbben) megjelenő elektronikus kiadványunkat?

Az ok a kiadó AQUILA Közösség lelkiségéből fakad. Mi 25 éve vagyunk katolikus közösség, mely eddig sokféle működési formációt is létrehozott, és fenn is tart.

Ami a cikkek tartalmára vonatkoztatott igényünk: újszerű, valós értéket hordozó gondolkodás jellemezze, és csakis a végső igazsághoz közelítő, kereső elképzelés érvényesüljön.

Keressük a spirituálisan is korrekt, univerzális szintet jobban megközelítő, teljes körű tudományos gondolkodást, nyitottságot, bátorságot, hogy minél jobban megismerhessük az embert, a földi létet és az univerzumot.

Célunk az emberi kultúra, a tudományos élet kitágított gondolkodás felé való rehabilitációja. Joseph Ratzinger szavaival élve: *„Senki sem állíthatja azt, hogy ő a szó igazi értelmében „tudja", hogy Isten nem létezik. De felállíthatja azt a hipotézist, hogy nem létezik, s ebből a tételből próbálhatja megmagyarázni az univerzumot." (Krisztusra tekintve)* Mi azt látjuk, hogy a jelenlegi tudományos élet megnyilvánulásai szinte csak földies, materiális szempontból próbálják megérteni, megélni a világot. Az így (meg)magyarázott földi világ jelenségei nagyon sok esetben – jelenleg még felmérhetetlenül, vagy be nem vallottan – téves következtetésekre vezethetnek. Pl. A világ keletkezésének módja, oka. Vagy az ember megjelenésének ideje, hogy miből és hogyan alakult ki, más bolygókon, más életek keresése, a kizárólagosan szén alapú gondolkodás is nagy hiba stb.

Az AQUILA feladatának tekinti az emberi felfogás horizontjának a felfoghatóság határáig való tágítását, amit szerintünk folyamatosan feszegetni, nyújtani, bővíteni lehet.

K. Jaspers gondolatai: *Az egzisztenciális embernek mindig úton kell lennie, nem merevedhet meg dogmatikus igazságokban (...) mindig nyitva kell állnia és tanulékonynak kell maradnia, készen arra, hogy megvitassa az ellenkező álláspontot, mindig tudatában annak, hogy a vándorló embernek nincs végleges igazsága.* Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 14.2.2. fej., 446.o.

A TÚLLÉPÉS kiadvány a kedves Olvasóktól az elmélyült olvasást várja. Az AQUILA nyitott minden újat hordozó elmére, elfogadjuk és közöljük a beadott cikkeket, ha a Szerkesztő Bizottságunk jóváhagyja.

Kedves Olvasóink!

Minket Istenen kívül senki sem működtet, és szabadok vagyunk mindenféle földi érdektől, nem fogjuk sem politikai, sem semmiféle más érdekből cenzúrázni a beadott cikkeket. A közlés legfontosabb kritériuma elsősorban az, hogy a fenti szellemben íródott-e a mondandója, megfelel-e ennek a kitágított horizontnak, fogalmazása és mondandója tekintetében megfelelően igényes-e, hordoz-e logikát, újszerű gondolkodást. Nem számít a szerző vallási és politikai hovatartozása, ha nem támadja az Istenhitünket.

Semmiféle erőltetett, igazi értékeket nem hordozó, plágiumgyanús terméket sem fogadunk el!

Egyéniségek írásai kellenek.

M. Blondel

Minél többet tud az ember,
minél többje van, minél több ő maga,
annál inkább tudatára ébred annak,
hogy nincs semmije, nem tud semmit,
hogy nem az, amit akar.

Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 15.2.2. fej., 494. o.

Márkus Edit

Misztikus közösség

A XXI. században a „misztikus közösség” kifejezés hallatán sok mindenre gondolhatunk. Több szekta és egyéb közösség nevezi magát misztikusnak, írásomban a szó igazi értelmében vett, autentikus misztikából fakadó közösségi létet szeretném elemezni, illetve feltárni annak lehetőségét, hogy miként lehet ilyen kincsekre bukkanni.

A misztikus közösségek történeti gyökereit mindenképpen a szerzetesrendek között kell keresnünk. Több szemlélődő rend regulája és az abból fakadó, köré szerveződő közösségi élet segíthet jobban megvilágítani, mi is a misztika közösségben megélt lényege. Mielőtt e közösségi létforma elemeit vennénk sorra, álljunk meg egy pillanatra a misztika fogalom tisztázásánál, hiszen a felvilágosodás korától kezdve sokszor keveredik tévesen az okkultizmus fogalomkörével. A misztika a racionális tudaton túlmutató transzcendens megismerés. Feltételezi tehát, hogy ezzel a transzcendens világgal közvetlen kapcsolatot lehet kiépíteni. Olyan kapcsolatot, melyben az emberi ész számára tapasztalt dolgok értelmet nyernek, szavakra némileg átfordíthatóak, s a megéltek hatása nyilvánvaló lesz a misztikus személyen illetve annak környezetében is.

Ha a ma autentikus misztikus közösséget szeretnénk találni, akkor a jellemző történelmei előzmények kritériumrendszere alapján kell kezdenünk a keresést. Csakhogy falba ütközünk. Misztikusokat találunk, szerzetesi vagy világtól elvonuló vallási közösségeket is, misztikus, elmélkedő utat járó közösségeket aligha. A Jézus korában élő esszénus közösség elemzése ugyanakkor némi támpontot adhat a további vizsgálatokhoz.

Esszénusok

Az esszénus közösség a világtól elkülönülve, mégis a világtól nem elszakadva élt. Josefus Flavius írt róluk részletesen. Földműveléssel tartották el magukat. Önként vállalt szegénységben és cölibátusban éltek, bár voltak házas tagjaik is. Napi többszöri ima, rituálé fontos része volt a közösségi életnek. A közösségbe való bekerülés hosszabb folyamat volt, s a tanításnak volt olyan része, mely az újonnan érkezők előtt titkos maradt. A Qumrani barlangban talált tekercsek egy része a közösség reguláját, illetve a tanítások egy részét tartalmazza. A szabályok szerepe: „hogy a közösség szabályzatának könyve szerint éljenek: azért, hogy keressék Istent [teljes szívükből és teljes lelkükből], s cselekedjék azt, ami

jó és egyenes az Ő színe előtt".1 Elmélkedő módszerre utaló mondatokat nem találunk, a törvény és a szent szövegek tanulmányozása mellett nagy hangsúlyt fektetnek az imára, de ennek részletes bemutatására nem kerül sor az iratokban. Sokszor esik szó szent emberekről illetve a „Fény fiairól", akik nem hagyják magukat befolyásolni a „gödör" embereitől. Így látható, hogy ugyan a világtól elvonuló közösségről van szó, mégsem lehet megszabadulni itt a földön teljes mértékben a világ hatásaitól, hisz a tagokban is megjelenhet a rossz. Szabályzatukat olvasgatva eleven, élő közösség rajzolódik ki, ahol intézkedni kell a hazugság, a csalás, a gondatlanság vagy akár az indulatok ellen.2 Az igazságra törekvők előtt viszont megnyílik a tudás kapuja, ők bevezetést nyernek a közösség számára kinyilvánított, a világ felé azonban titkos tanokba.3

Misztikus útkeresésükre az alábbi imarészlet szolgáljon:

„kereslek téged,

s Te bizonyosan, mint a hajnal,

megmutatkozol nekem

mint a tö[kéletes vi]lágosság."4

Az esszénusok szerepe illetve helyzetük perifériális maradt, de ahogy a szövegrészletekből kitűnik erre az elkülönülésre törekedtek is. Komoróczy szerint a Tóra szavaival, a Zsoltárok könyvének kifejezéseivel a régi tömlőben új borként voltak jelen5. S Jézus szavai nyomán („És senki sem tölti az új bort régi tömlőbe, vagy ha mégis, a bor szétveti a tömlőt, és a bor is, a tömlő is tönkremegy. Az új bor új tömlőbe való." Mk 2,226) ez a helyzet nem szerencsés. Ugyanakkor talán az a meggyőződés vezette az esszénusokat, hogy a régi szövegek igenis tartalmazzák a szent tudást, azokat jól kell használni, azokat meg kell élni, s nem újat akartak alkotni, csak a legjobb módon megélni a tanításokat. Hiszen a misztikus számára az egyik legalapvetőbb feladat az önakarat és az öncél feladása, s az odahallgatás, figyelés a transzcendensre.

Ma működő misztikus közösségek

Hogy épülhet fel egy ma működő misztikus közösség? Erre a kérdésre próbálok minél autentikusabb választ adni. Merem ezt tenni azon okból,

---

[1] Komoróczy Géza: Kiáltó szó a pusztában, 48. oldal
[2] uo. 67. oldal „És aki tudatosan hazudik: a büntetése hat hónap legyen. És az, aki szándékosan megsérti a társát, jogtalanul: büntetése egy év legyen, zárják ki…És aki ostoba szót ejt ki a száján: három hónap…És aki lehever és elalszik a teljes jogú tagok gyűlésében: harminc nap."
[3] uo. 73. oldal
[4] uo. 204. oldal
[5] uo. 47. oldal
[6] http://szentiras.hu/SZIT/Mk2

hogy magam is egy ilyen közösség tagja vagyok több, mint húsz éve. Ezért tapasztalataim alapján próbálok rávilágítani a főbb pontokra, szerkezeti elemekre. A hagyományok, ősi tapasztalatok megélése, megtartása mindenképpen támpont lehet a csoport életében. Misztikáról lévén szó, az Örök Jelenhez való visszatérés, belefeledkezés, a Végtelennel folytatott egyre élesebb és mélyebb kommunikáció integrálja a múltat, újabb és újabb igazságokra mutat, újabb és újabb kapaszkodókat nyújt a misztikusok életében. A lelki vezető szerepe kulcsfontosságú, ahogy szeretetesek életében a perlejé vagy az apáté. Hierarchiáról a szó eredeti értelmében beszélhetünk: annak van tekintélye, szava, aki a Szenthez közelebb áll, aki fényével példát tud mutatni. A transzcendens tapasztalat megélésének szinte mindennapinak vagy legalábbis rendszeresnek kell lennie. Hiszen egyéni célkitűzések, akaratok, és az önmegvalósítás csak félrevinnének, ahogy a „pokolra vezető út is a legjobb szándékkal van kikövezve".

Itt tennénk egy kis történelmi kitérőt Avilai Szent Teréz elmélkedő imamódszerével kapcsolatosan. Műveiben világosan kirajzolódik elragadtatásainak, látomásainak természete, és az a szomorú tény is, hogy mindezt a kincset nem tudta átadni rendtársainak. Egyéni út maradt az Övé a közösségen belül, a többiek engedelmeskedtek neki, mint perjelnőnek, vagy házalapítónak. Az elmélkedés hatása a környezetre odáig terjedt, hogy elismerték, elfogadták Őt, de nem folytatták megkezdett útját. A karmeliták megreformálásával megteremtette azt a környezetet, ahol tényleg a belső hangra lehet figyelni. A szegénység nem öncélú hóbort, hanem a világ „lehalkítása", hogy végre a transzcendens beszélni tudjon. Teréz a kincsét viszont megosztotta, ami elbírta az egyházi cenzúrát, azt ma is olvashatjuk könyveiben.

A karmeliták rendjét ma nem neveznék misztikus közösségnek, de birtokukban van Teréz misztikus öröksége:

„Ebben a belső összeszedettségben a lélek nem annyira egy külső helyhez ragaszkodik, hanem a saját magában felismert élő Istenhez. Életét mindenekelőtt nem külső szabályok vagy bizonyos tevékenységek határozzák meg, hanem az a vágy, hogy amit tesz – legyen az imádság vagy valamilyen külső aktivitás -, azt minél inkább maga Isten tegye benne és általa. A hit és a szeretet által megvalósuló belső összeszedettségben ugyanis Isten birtokába veszi a lélek képességeit, s ő maga mozgatja és igazgatja őket isteni befolyásával, Szentlelkével és akaratával. Ekkor már cselekvései nem önállók, hanem azt, amit a lélek tesz, Isten teszi (A Kármelhegy útja III, 2,8). Ez a Kármel nagy mesterei által leírt misztikus cél a Kármel legfőbb ideálja, melyben a lélek Jézus Krisztus kötelékében él, s a Szent Szűzhöz hasonlóan ő maga is Krisztus-hordozóvá válik, akinek minden cselekvését a Szentlélek irányítja. Így lesz állandó imává az élete, így válik termővé benne Isten igéje, és így zárkózik be a lélek abba

a belső „cellába”, melyben szívének szűk abroncsai a Végtelenre nyílnak meg.”7

Mindennapi tevékenységeit tekintve egy mai misztikus közösség tagjai világi foglalkozást űznek a tagok, s nem viselnek magasabb vagy a szellemet teljesen lefoglaló tisztséget. Teszik mindezt azért, hogy a munka betöltse igazi feladatát: eszközként szolgálja az embert, s szelleme szabadon szárnyalhasson. Az egyházban sem vállalnak nagyobb szerepeket: egyrészt általános jelenségként megfigyelhető, hogy a misztikus csoportok a periférián mozognak – bármely nagy egyházat vesszük is górcső alá – , másrészt irányíthatatlanoknak, engedetlenek tűnnek, pedig sokkal inkább egy másfajta működésről van itt szó. Ha a transzcendens tapasztalatot beengedem a tudatomba, az egyre inkább eltölt, hatalmába kerít, és önálló életre kel. Antigoné ismert dilemmájába kerül a misztikus, melyik törvénynek kell engedelmeskednie. Hiszen az sajnos törvényszerű, hogy az isteni és az emberi hatalom ellentmond egymásnak, különálló entitások.

A közösség élhet a világban vagy élhet attól elzárva külön szigetként. Ezt a választást sem ők hozzák, hanem a meghallgatott parancsok, útmutatások adják meg a választ. Világban előként nem szakadnak el embertársaiktól, átélik, átérzik és ők is megküzdenek az evilági gondokkal. Ha jól élik meg hitüket, empátiájuk, optimista szemléletük, vidámságuk és örök rugalmasságuk élő példa lehet a környezet számára.

Ugyan a világban élnek, de pontosan emiatt fontos a rendszeres találkozás, a közösségben megélt tapasztalat. Ezen alkalmak teszik helyre újra és újra a tagok lelkét, irányultságát. Hiszen a világ a lélekre gyakorolt állandó hatását egy szélben tépázott vitorlához hasonlíthatjuk: sosincs nyugta, állandó feszültség és mozgás. E találkozások során az alapozó tanítás az elmére és a lélekre hat. A teológiai tanulmányokban való jártasság azért fontos, hogy a tagok rendelkezzenek azzal az évezredes tudással, kinccsel, amit az Egyház birtokol. Mérföldkőnek számít e tanulás során, mikor saját belső tapasztalat és egy egyházatya vagy szent tapasztalata összeér. Ez ad bizonyosságot, hogy a misztikus út közös, hogy jó az irány, jó az út, melyen haladunk. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy ma is születnek ilyen misztikus könyvek, alapműnek számító irodalmak. S mint a félig kibontott ajándék, ha gazdája többször vissza-visszatér annak kicsomagolásához, egyre újabb és újabb igazságrétegeket fedez fel, egyre nagyobb kapaszkodókat talál e művekben8. Végig azzal a jó érzéssel, hogy a felfedezendő transzcendens világ már

---

7 http://www.karmelitarend.hu/cikkek/karmelitak-eredeti-szabalya-es-annak-szelleme

8 Pável Márta: „Akinek füle van, az hallja meg” illetve „A misztikus teológia alapjai” ilyen tankönyvek a misztikus közösségek számára.

otthonos a számára: egyre ismerősebb, mégis határtalan perspektívát mutató, egyre inkább a hatalmába kerítő módon.

A találkozások másik alapvető része az elmélkedés, a lehetőség a transzcendenssel való találkozásra. Nem csupán belső ima ez, hanem általában előre kiválasztott téma szerint vezetett elmélkedés, amelyben kérdések hangzanak el, illetve a vezető előképeket villant meg, majd hagyja, hogy mindenki maga élje át, maga szerezze meg az élményt. Így hipnózisról szó sem lehet, hiszen egy ponton már csak az egyén lelki állapotán múlik, „lát-e „hall-e" valamit. A közösség ereje ebben is segít, nem kalandozik el úgy az elme, mint ahogy ez bizony előfordulhat akkor, amikor az illető egyedül imádkozik. Az elmélkedés után még egy fontos rész maradt: az élmények megbeszélése. A kör során mindenki leszűri, mit élt meg, mennyire mélyen, és mindig levonható az élmények közös metszetből kivehető igazság. Külső szemlélő számára ilyenkor nyilvánvalóvá válhat annak a közmondásnak az igazsága, hogy „több szem többet lát". Milyen gazdagító is tud lenni, mikor mindenki a saját személyiségéből adódóan fogalmazza meg a kapott válaszokat, illetve világítja meg a kérdés megoldását. Sokszor esik meg az is, hogy a hiányos vagy még nem érthető válaszok a másik társ beszámolójakor fedik fel titkukat, s válnak nyilvánvalóvá.

A közösségi élet azonban nem merül ki az imában. Mondhatnánk úgy is, hogy az egyfajta munníciót ad a cselekvéshez. A bencés rend Ora et labora jelmondatához tudnám e szellemiséget hasonlítani. A test hajlamos a restségre, ez ellen dolgozni kell. Meg kell dolgozni a testet, a lelket egyaránt. E munka sokféle tevékenységet rejthet magában: közösségi ház építése, földművelés, kórházi betegek lelki gondozása, szegényebb emberek tanítása, felzárkóztatása, gyermek foglakozások stb. A cél persze nem az önmagáért való munka, de mindig újabb és újabb célok szükségesek, hiszen az imának és a munkának egyensúlyban kell lennie. Az ima természetét már megpróbáltam felvázolni, így a munkával kapcsolatban azt a körülményt fontos megemlíteni, hogy törekedni kell a természet közeliségre, és nagy hangsúly van a többiekért végzett munkán is. S a tevékenység is hozhat egy-egy olyan tapasztalatot, amely vetekszik az elmélkedés „eredményével". Az ember belekapcsolódik, belesimul környezetébe, annak szerves része lesz, a dolgok mögé kezd látni. Fáradtan, munka után feltekint a csillagos égre, és egyre több és több csillag fényesedik ki előtte, egyre inkább tudja, hogy nemhogy egyedül van, hanem milliónyi lény, milliónyi akarat vár a közös „felemelkedésre". Az elmélkedés tovább folytatódik a munka során is, persze nem olyan intenzíven. Itt ugyanakkor Avilai Szent Teréz példája jut eszembe, aki annyira „uralkodott" már a transzcendens világ, hogy tojás sütés közben esett elragadtatásba, s a látomás befejeztével, tovább sütötte a

tojást, nem égett el az étel. Milyen szelíd ez a Végtelen, még az ember ételét is meghagyja, hiszen még szüksége van rá.

Végül a közösségben belül kiépülő emberi kapcsolatokról és a célról ejtsünk pár szót. Barátságok nem, inkább a közös út bejárása miatti társ szerepek alakulnak ki. Talán a transzcendens világban ilyen a barátság fogalma. A alázat és humor nélkül tilos egy ilyen közösségbe lépni! A misztikus út magányos út, így minden tagnak egyénileg kell végigmennie rajta. A közösség azonban bátoríthat, keretet adhat ennek az útnak. Az egyén céljai nem ütköznek a közösség céljával: a közös és egyéni akarat a végső beolvadás a Végtelenbe.

Nehéz, szokatlan rögös út, mert sok minden újjal találkozik a misztikus az útja során. Minden tapasztalat egy kis halál is egyben. Az ego kis halála, mely arra készíti fel a lelket, hogy ha már nem szükséges, ne ragaszkodjon az egójához, ne ragaszkodjon a testéhez sem. Legyen hova átlépnie, ne a semmibe hulljon. Meg kell szoktatni a lelket, hogy a kormányos már nem ő, hanem a transzcendens világ, s abból a szemszögből nézve a halál csupán egy átmenet, egy minőségi változás.

Felhasznált irodalom:

Komoróczy Géza: Kiállt szó a pusztában, Osiris kiadó, Budapest, 1998
Kocsis Júlia: A qumráni közösség élete és liturgikus szokásvilága http://etdk.adatbank.transindex.ro/pdf/prot_kocsis.pdf
http://www.karmelitarend.hu/cikkek/karmelitak-eredeti-szabalya-es-annak-szelleme
http://szentiras.hu/SZIT/Mk2

A cikk írója: *Rizmayerné Márkus Edit*, az ELTE-n diplomázott francia és történelem szakos tanárként. AQUILA h. rend alapító tagjai között van. Rendszeresen publikál az AQUILA Párt kiadványaiban.

Fényképezte:
Pável Márta
Természet alkotta

Pável Márta

Vallásos megélések

egyedi szemszögből elemezve

Jer 2,19
Saját gonoszságod ver meg,
elpártolásod fenyít meg téged.
Tudd meg, és lásd meg,
milyen gonosz és keserves dolog,
hogy elhagytad Istenedet, az Urat,
és hogy nem félsz engem!
– így szól az Úr, a Seregek Ura.

Mivel a szakmám a teológiai témakörben való mozgás: előadás, elmélkedtetés, írás, oktatás stb., erősen szembekerülök a vallásosság megélésnek sokféleségével.

Az emberek több mint fele normál szinten is Istent kereső, bajban ez a szám növekedhet. A mai modern ember sokfelé keres, s mivel a vallások nagy része nem tölti be maradéktalanul a szerepét, így űrt hagy a társadalmi életfelfogás területén, amit betöltöttek a különböző szekták vagy ezoterikus irányzatok. Nem tudom, mi a rosszabb, de a hitüket így vagy úgy megélt emberek körében nagyon sok ferdülés tapasztalható. Saját vizsgálataimból arra kell jutnom, hogy az ezotéria és a rosszul közölt vallásosság károkozása kb. egyenlő.

A vallásosság funkciói között említhetjük a társadalmi (összevont fogalomként) és szakrális tevékenységet. Jelen írásomba csak a szakrális tevékenységet vizsgálom, ezen belül sem a liturgikus tevékenységet, hanem a hit megélésének mélységét. Itt a politikumot, erkölcsi, szociális problémákat stb. sem érintem.

Vizsgálódásaim során elég sokan vannak olyanok, akik közlik: ők a maguk módján hiszik az Istent (mondják: valaminek kell lenni…), nem is volt kapcsolatuk vallási irányzatokkal, és nem is akarják, hogy legyen, mert különösen a papok ellen vannak. (Ezt mindig meg kell védenünk, mert nem mind egyforma, és vannak köztük igazán okos, rendes, hívő papok is, még ha többségükben nem ez a kép jelenik meg róluk, akkor is.) A hívők hitének maguk módján való megélése elég instabil alapokon áll, mivel nincs kidolgozott teológiai, filozófiai nézetük, sem szakemberi háttér, ami az esetlegesen előforduló, váratlan helyzetekben is támaszt adna. Nos, ilyenkor kerülnek elő ezek az emberek, de nem hosszú időre,

csak míg valamiféle lelki segítséget kérnek, majd ismét saját elképzeléseik mögé húzódnak vissza, talán ott kényelmesebb és nincsenek elvárások sem.

A legrosszabb a kiábrándult „hívő”, aki már volt egy bármilyen vallási irányzat tagja, viszont mélyen csalódott, mindent rossznak lát, csak negatívat mond, és ezzel együtt – mert úgy véli, ha ilyenek a vallási képviselők, akkor nincs is semmi… – az Istent is eldobja.

Hogyan közelítenek a vallások az emberekhez? Ahány vallás, annyi megoldás, annyi módszer. Jó lenne mindet ismerni, mert tanulhatnának is egymástól, habár sokan a szabad akaratot különböző manipulációkkal igyekeznek kiiktatni.

Még a keresztény vallásokon belül is nagyon eltérő a pasztoráció milyensége, tevékenységi iránya. Nekem – eddigi megéléseim szerint – a különböző protestáns irányzatok túl „nyálasak”, kérdéseimre nem tudnak felelni, sőt láthatóan felháborítom őket. Beültem (ökumenizmus jegyében) egy protestáns jellegű felekezet vallomásaira, azt éreztem, odaragadok a székhez, nekem naiv, hiszékeny, összességében sok és mélységében nagyon kevés volt. A katolikus vallásnál a liturgia, a teológia, a szentek élete, és legfőképpen Krisztussal, az elmélkedéssel együtt a válaszok elégségesek.

A vallásos keretek közötti hit megélése és a nem vallásos, de Istent hívő emberek megélései között nagyon sok különbséget nem lehet észlelni. Nem merném azt mondani, hogy akinek a vallások segítenek a megélésben, az mélyebben, jobban hívő, mint az, aki „magánzó”. Inkább azt lehetne megállapítani, hogy másutt vannak a hangsúlyok. Például a parancsok betartásán, liturgikus eseményeken való részvétel vagy megélés stb. tekintetében. Jellemző, hogy akik nem vallásokon át, azok prezentálása segítségével hisznek, mintegy kompenzációként jobban jók akarnak lenni, mint a vallásokhoz tartozók, de többet is megengednek maguknak.

Nagy bánatom a felületes hit hirdetése és terjesztése, vagy éppen terjesztésének hiánya. Nos, a keresztény vallásoknál messze nem az utcán leszólítgatásra vagy házakhoz való bekopogtatásra gondolok, mint ahogyan a mormonok, jehovisták stb. teszik. Inkább az kellene, hogy életükkel tegyenek vallomást hitükről, és ezzel váljanak a többi ember felé vonzóvá. Tudom, hogy ez egy vágyálom, nagyon ritkán működik. A szavak, nagy erkölcsi fogalmak, amiket az emberekre öntenek, mára erősen devalválódtak, nincsenek hatással. Ha valaki hétről hétre nagy szavakat mond, közben tetteiben olyanokat pártfogol, akik kinyírhatják a kereszténységet, akkor az nagyon elgondolkoztató…! A hangzatos szavak már nagyon-nagyon kevesek! Többségükben – és tisztelet a kivételeknek – nem látszik az igehirdetőknél az Istentől való elszakíthatatlanság, nem

látszik Krisztus teljes vagy még részleges követése sem, nem észlelhető az irgalmas, Istentől kapott szeretet gyakorlása, átadása. Helyette uralkodik a hiszti, a modortalanság; a gőg, és a hiúság vására annál jobban észlelhető, ami erősen taszító hatású.

Az látható, hogy elméletben szinte minden vallási képviselő mindent tud, az elmélet viszont nagyon messze van a valóságtól.

A következő gondolataim inkább a katolikusokra vonatkoznak.

A katolikus missziók tevékenysége: *http://lexikon.katolikus.hu/l/inkulturáció.html*: *„...A kulturális beépülésnek Isten egész népét át kell fognia, és nem csak néhány szakembert, mert ismeretes, hogy a nép őrzi a hit eredeti jelentését, amit sohasem szabad szem elől téveszteni. Ennek a beépülésnek irányítottnak kell lennie, ösztökélni kell, de sohasem szabad erőltetni, nehogy ellenhatást váltson ki. Nyerjen kifejezést a társadalmi életben, érlelődjék benne, és ne legyen pusztán a tudósok kutatásának gyümölcse. A hagyományos értékek megőrzése az érett hit sajátja."*

Nagyon úgy néz ki, az Egyház pontosan tudja – s több évszázados bölcsesség birtokában hogyne tudná…–, mit hogyan kellene tenni. Az egy másik kérdés, hogy a már nem missziós területen ugyanilyen figyelmesség van-e? Vagy ez már megvan, és lehet olyan, amilyen. Súlyos kérdés: mennyire, mit és milyen mélyen ad, tud-e adni…(?) az Isten után vágyakozó hívőnek vezetést, útmutatást az Egyházunk.

Megéleti-e a hívővel azt a kivonulást, amit pl. Sík Sándor a versében leír a SAS-ról.

SAS
A hegy fölött egy sas lebeg,
Nagy, titokzatos árnyék.
Ahogy széttárja rengeteg
Zord szárnyait, a fenyvesek
Fölött elhúz az árnyék.
Sasszeme vajjon mit keres
A szélkavarta égen?
Mit láthat a marcona, kék-eres
Keleten és mit a vérveres
Napalkonyati égen?
S mit nézhet, amit nézni jó
A sastalan esteli földön?
Az éjszakának elé-lapuló
Erdőkön, a bűzbe, koromba fúló
Magagyilkos városi földön?
Prédára les tán friss dögöt
És nem talál a földön?

Alattomos színes ködök
Szivárganak a vérfödött,
A mérgezett méhű földön?
Vagy égi jeltől vár utat:
Ha tán csillanna csillag?
Az égtől, melyet átitat
Halottas, ónos áhítat,
De nem virrasztja csillag?
Vagy nem néz, nem kutat semmit ő,
Csak lebeg a levegő-égen?
Nem vár szerencsét semmitől,
Elállt neki tér és idő:
Kívül van a földön, az égen?

Meg tudja-e a vallásos ember élni azt, hogy elengedje a földet markoló kezével a halandó világot, és kívül legyen annál az Istennél, aki legjobban magához akarja vonni az embert? Megtanítják-e nekik ezt a vallási képviselők?

Istent a vallásoknak hivatalból, kötelezően kellene hitelesen hirdetni és élővé tenni az emberekben. Sajnos ez általánosságban messze nincs így. Tapasztalatomból látom, hogy a keresztény vallások – a többit nem ismerem ilyen mélyen –, nem juttatják el a hinni vágyó, Istent kereső embert addig, ameddig lehetne: a transzcendens Isten élményig, a valós Isten-kapcsolatig, csak addig teszik, ameddig ők a felületes igyekezetükben eljutottak, semeddig, csak maximum ájtatos szavak szintjéig, de ezt kötelező tiszteletet követelő hierarchikus hatalommal teszik.

Miért nem teszik legmélyebb megértéssel a dolgukat? Mert a vallások képviselői maguk sem mentek el addig, viszont többségük nagyon elégedett magával. Ez az egész, Jézus Krisztus önmagát odaajándékozó szeretete, a megváltó halála miatt tragikus, gyalázatos, hogy nem legmélyebben végzik a dolgukat. S most talán jobban aktuális, mint Jeremiás idejében, ha valaki fellázad vagy Isten kegyelméből maga megéli a (jelenében lehetséges) legmélyebb kapcsolatot, azt elhallgatják, letiltják, gőgjükben fetrengve gyűlölködnek, de nem engedik szóhoz jutni, aki a pocsolyát ki akarja körülöttük tisztítani anélkül, hogy az Egyházát beszennyezné. Inkább – ha világi is – csak olyan kaphat szót, akitől nem kell félniük, „nem nő a fejükre”. Nem Isten a lényeg, hanem egyéni sértettségek, hiúságok, a pozícióban maradásuk.

»Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát és vegye föl keresztjét, és kövessen engem« (Máté 16, 24). Ez rendben van, de miért éppen azok ácsolják a keresztünket, akiknek a fokozottan Isten felé vágyódót segíteni, noszogatni kellene. A mai állapotra tehát a Jeremiás profétától idézett felsorolás jellemző, s talán még jobban illik a mai helyzetre, mint gondolnánk.

Jeremiás könyve – revíziós próbakiadás © Magyar Bibliatársulat 1975, 1990, 2012 *Jer 23, A hűtlen pásztorok és az eljövendő király 1 Jaj a pásztoroknak, akik veszni hagyják és szétszélesztik legelőm nyáját! – így szól az ÚR. 2 Azért ezt mondja az ÚR, Izráel Istene a pásztorokról, akik népemet pásztorolják: Ti hagytátok, hogy elszéledjen és szétszóródjon a nyájam, nem törődtetek vele. Hát én majd törődöm veletek és gaztetteitekkel! – így szól az ÚR. 3 Összegyűjtöm nyájam maradékát minden országból, ahová szétszórtam őket, és visszahozom őket legelőjükre, ahol szaporodni és sokasodni fognak. 4 Olyan pásztorokat adok melléjük, akik majd jól pásztorolják őket. Nem kell többé rettegniük és ijedezniük, számolgatni sem kell őket – így szól az ÚR.*

A keresztény vallások jól elvannak önmagukkal, szép szólamokat hallatnak. Ha csak Jeremiás fenti mondataira gondolnának és hinnének, megváltoznának. Sajnos nem félnek. Isten ezt a zsidókkal megtette, és újra meg fogja tenni, mert Ő nem a vallási képviselőkért, a hatalmukat bebetonozókért van, hanem a megmentendő emberért.

Mint vallását gyakorló hívő elmondhatom, a katolikus miséken hétről hétre sok silánysággal találkozom. (Ha egy templom papjai jobban prédikálnak, mi oda járunk, van ilyen is, hála Istennek.) Ha nem lenne Isten velünk (az AQUILA-val), már rég elmentünk volna, és nem hinnénk semmiben, de nem tehetjük, mert az Egyház mi is vagyunk.

Az AQUILA közössége a legjobbat keresi ország és világszerte. Tevékenységünk miatt járjuk az országot, kirándulásként Európát is. Így, mivel hithű és elkötelezett katolikusok vagyunk, minden lehető, elérhető templomba, misére bemegyünk. Olyanokká váltunk, mint az éttermeket pontozók, mert mi megosztjuk (most Önökkel is) egymás közötti élményinket is, mi volt a misén, miről, milyen mélyen prédikált a pap. Egyeztetünk, hova menjünk máskor is és hova ne. Ez nem internacionalista kereszténység, ahogyan egyszer egy pap nevezte, hanem a lelki fejlődésünkért aggódó, precíz, lelki üdvét féltő hívő magatartása. Inkább a végtelen Istenhez, mint egy paphoz való ragaszkodás, pláne, ha semmit sem ad, sőt megbotránkoztat.

(Neveket, eseteket direkt nem sorolok, mert akkor egy könyv lenne a cikkem. Valamint nem egyházunkat akarom rombolni, csak figyelmeztetni, hogy a mai kritikus világban elégetlen a működése. Mutatja ezt a hívők száma és minősége is. Nekünk fontos katolikus Egyházunk léte, ismétlem: mi is az Egyház része vagyunk, ezeréves tradíciókkal szemben, úgy gondoljuk, a XXI. században mint tagoknak, jogunk van szólni, hogy nem megfelelően működnek a dolgok. Mi szeretetből aggódunk.)

Tisztelet pár kivételnek (kb. 10%), de többségében (kb. 65-70 %) olyan hitetlen, felületes, sőt egyenesen bosszantó, primitív prédikációkat kell hallgatni, hogy legszívesebben sírnánk. Maradék kb. 20% erősen ± 0!

(Ha illetékesek felszólítanak, rögtön több oldalnyi negatív, elrettentő példát tudok felsorolni, tanúkkal.) Nyugodtan elmondhatom, a példánk reprezentatív, országunkból és sok külföldi országból is merítettünk, sok-sok misén vettünk részt az elmúlt 20 évben, ez az arány így született. El kell ismerni, hogy az olasz misék, zenék, énekek - nagyon szívből jövők - a legjobbak, a hatásuk időnként csodás, persze ott is vannak gyengék. Nem félek ezeket leírni, és nem érdekel a hierarchia haragja sem, magukra haragudjanak, hogy okot adnak erre az írásra, mert mindenáron az emberek hitre, üdvösségre vitele kell, hogy működjön, mint a hibáik takargatása, mert akkor mi keresztények elfogyunk.

Vissza kellene fordulni akár magyar nagyjainkhoz is, olvasni, tanulni Tőlük, pl. Prohászka Ottokártól. Tudom, hogy szent, hatásban érzem, kereteket feszít szét. A számomra szent püspökünk írta:

PROHÁSZKA OTTOKÁR ÖSSZEGYŰJTÖTT MUNKÁI

http://gondola.hu/media/prohaszka/Prohaszka06.pdf

201/a „De van egy más ismeret, mely magasabból való s mélyebbre hat, mely az empirikus, hisztórikus alakban más valót ismer; ez a hit. Ezt nem az ember inspirálja, hanem az Isten; nem emberi utakon indul, hanem az Isten ujja nyomán. – Ember vagyok, de Istenre is hallgatok: hiszek; lelki világom vele érintkezik, benyomásait veszi s gazdagodik."

Kérdés: ezeket a benyomásokat, az igazi Istenkép megismertetését mennyire végzik el a különböző keresztény vallások? Meddig engedik eljutni az embert? Prohászka – nyugodtan elmondhatjuk és szívünk minden rezdülésével megélhetjük, ha írásait olvassuk –, Ő egy olyan pap, olyan Isten embere volt, akit örökké fenn kellene tartani, kopírozni, hogy az embereknek jó pásztorai legyenek.

Prohászka *ou.* *„Lelkem a mindenség gyöngye; a mindenség is szűk neki; sírjának elég, szárnyai kifeszítésének kevés; az idő elhanyagolható kis mennyiség, kapocs két végtelenség közt! Istenem, mily fölség a lélek, ez az időbe s térbe mint álruhába öltözködött végtelenség s örökkévalóság. Tudom, hogy nem végtelen, de rokona, fia, odavaló; azért kevés neki világ és mindenség. Tisztelem a lelket! Mikor önmagamba nézek, eltelek sejtelemmel; örök kapuk előtt állok, s más élet dobbanásától lesz hangos a lelkem. Erő s vágy száll meg engem."*

Hol van ettől az Isten felé való végtelen Prohászkás lelki feszüléstől a mai pasztoráció? Sehol sincs. De még élünk, még nem késő, vissza kell kanyarodni, vannak világító lámpások, szentek, akik ragyogtak, akiket Isten elhelyezett térben és időben. Ilyenek Avilai Szent Teréz, Szent Pio, Siennai Szent Katalin stb., az ő fényüknél újra kell értelmezni a már elsilányodott működést.

Kiabálni kell, szemeket kinyittatni, újra elmondani, miért jöttek létre a vallások, hol ferdültek el és végső soron mit kell eléretniük a földi emberek életében.

Nem szabad semmivel, senkivel sem törődni, csak a Végtelen Fénnyel, az Úrral.

Reginald Garrigou-Lagrange A megkezdett örökélet című művének egy gondolatával zárom a mondandómat, akinek füle van a hallásra, hallja meg.

http://www.ppek.hu/konyvek/Garrigou_Lagrange_Reginald_A_megkezdett_orokelet_1.pdf

„Mikor kezdődött második megtérése? Rögtön hármas tagadása után, amint Szent Lukács elbeszéli (Lk 22,61): „Azonnal, míg ő beszélt, megszólala a kakas. És megfordulván az Úr, Péterre tekinte. És megemlékezék Péter az Úr igéjéről, amint mondotta vala: hogy mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem. És kimenvén Péter, keservesen síra.” Jézus tekintetét kegyelem kísérte, Péter bánata mélységes volt, új élet fakadt belőle."

Jöhet a mélységes bánat, hogy kereszténységünk életerős lehessen.

A cikk írója: Varga Péterné/ Pável Márta, katolikus hittanár, az AQUILA Párt elnöke, 25 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója és vezetője. Két könyve jelent meg (Akinek füle van a hallásra, az hallja meg, valamint A misztikus teológia alapjai) és egy Hazafelé címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetőek a *www.aqp.hu* valamint a *http://www.sasmarta.eoldal.hu* oldalon.

Kis Enikő

Unitárius lelkipásztorkodás az AQUILA „harmadrend” által megélt katolikus igazságok fényében

Tanulmányomban nem kritikai elbírálásban szeretném részesíteni az unitárius vallást, sem megbántani azon embereket, lelkészeket, akiknek nevelő szeretetéért mind a mai napig hálás vagyok. Jelen írásomban az unitarianizmus, mint keresztény irányzat által a hétköznapi gondolkodó ember számára az üdvösség útján biztosított lehetőségeket szeretném tárgyalni – azon lehetőségek tükrében, amelyeket az AQUILA „harmadrend” által közvetített katolikus vallás nyújt.

Érdemes rögtön az elején leszögezni, hogy a három unitárius irányzat közül jelenleg az Erdélyben létrejött, leginkább keresztény alapokon nyugvó ágazat tanait elemzem. Az alapító, Dávid Ferenc fő célja egy szabadon, gúzsba kötő dogmáktól mentesen gondolkodó kereszténység létrehozása volt, a „tiszta jézusi kereszténység visszaállítása”, de talán legnagyobb történelmi jelentőségű törekvése a vallásszabadság kikiáltása volt, amelyet 1568-ban a tordai országgyűlésen[9] hirdettek ki az erdélyi rendek.[10]

Az unitárius elnevezés Isten oszthatatlan egységét valló egyistenhívőt jelent, valószínűsíthető, hogy ez az elnevezés a 16. században alakult ki a protestantizmus üldözői által használt gúnynévként. Az elnevezésben szerepelő „arius” tagban egyes mai elemzők Arius nevét vélik felfedezni, akihez való hasonlítás megbélyegző volt a reformáció korszakában. Ugyanakkor platonizmuson alapuló egyes tanai az unitáriusok alaptételei közé tartoznak– pl. ha Isten a végső ok, az örök változhatatlanság, akkor minden más csak teremtmény lehet, így Krisztus is csak teremtmény, bár Ő az első minden teremtmény között. Viszont fordítva is: minden ember Isten-gyermek, aki Isten lelkét hordozza magában, nem csak Jézus Krisztus. A panenteista nézeteik szerint minden létező részesedik Isten létében, különben nem létezhetne. [11]

Egyik kirívó vívmányuknak tekintik a vallás és gondolkodás felszabadítását a tekintély és a kötelező elvek (dogmarendszer) alól: minden unitárius hívő saját magának kell felépítse érték- és elvrendszerét, amelyhez az alapot kizárólagosan a Szenthagyománytól mentes Biblia Krisztus tanításaihoz a teológiai kutatások és modern egzegezis alapján legnagyobb valószínűséggel hű részei adnak/adhatnak útmutatást, természetesen unitárius teológusok magyarázatai alapján.

Szerintük: Jézus Keresztelő János által történ megkeresztelkedésekor nagy felismerésben részesült, ekkor világosodott meg és lett Isten legjobb gyermeke, aki nem a vérével, hanem a tanításával és útmutatásával váltott meg minket. Isten Országa már itt a földön elkezd megvalósulni, ahogyan az üdvösség is: az ember elkezd betelni Isten szeretetével. A Szentlélek pedig Isten tevékenykedése a világban, mindig mindenhol jelen van, és bárki kapcsolatba léphet Vele az értelem és lelkiismeret *útján.* Az úrvacsora Jézus halálára, életére és tanítására való emlékezés, nagy hangsúllyal „radikálisan nyílt és befogadó asztalközösség-gyakorlatára”.[12] Az imádság önvizsgálat és értéktisztázás.

---

9 https://hu.wikipedia.org/wiki/Országgyűlések_Tordán
10 https://hu.wikipedia.org/wiki/Unitárius_vallás
11 Czire Szabolcs: Az ösvény. In: www.unitarius.org
12 Czire Szabolcs: Az ösvény. In: www.unitarius.org

Az unitárius vallás alaptételei tehát nagyon egyszerűek és ember-, föld- és gondolkodás-közelbe hozzák a kereszténység tanait.

Lelkipásztorkodás szempontjából fontos tényező a szentségek teljes elutasítása. Az unitárius hívő tulajdonképpen a saját lelki pásztora, a lelkész szerepe őt segíteni és támogatni ebben. A keresztelő szertartás révén befogadást nyer az egyházba. Mivel a keresztségnek nincs szentség jellege, nem mutat túl a földi szertartás keretén, nem törli el a bűnöket. Mivel minden kisgyermek tisztán érkezik, növekedése során gyarlóságából adódóan követ el hibákat, bűnöket. Minden ember csak és kizárólag saját bűnéért felel, nincs eredendő bűn. Lelkiismereti tisztogatásban az embernek nincs szüksége külső segítségre, gyónásra. Viszont saját maga felel saját lelke növekedéséért, vallja a jellem általi üdvözülést: – minél jobbá válik az ember, annál közelebb kerül az üdvösséghez.

A keresztelőt követően a kisgyermekek lelki pasztorációja, vezetése tulajdonképpen kimerül a biblikus ismeretek hittan keretein belül történő átadásában, majd később a konfirmálás előkészítése során az unitárius elveknek, szabályoknak átadásában. A felkészítés része a világvallások, valamint a többi keresztény vallás bemutatása is.

A konfirmálandó fiatal az egész közösség előtt kell, hogy hitmegvallást tegyen, és bebizonyítsa a rátermettségét, hogy az unitárius közösség teljes értékű tagjává válhasson. A konfirmáció után ifjúsági, illetve felnőtt közösségek keretein belül előadásokat, hitvitákat tartanak, amelyekbe mindenki saját belátása szerint bekapcsolódhat, és tulajdonképpen szabadon képviselheti saját véleményét. A hit és a kétely - ami a hit része - együtt járnak, az ember erkölcsi és hitbeli növekedéséhez vezetnek. Az emberi élet minőségének emelése a hívőnek egész életében kiemelkedő feladata.

Az Istennel való személyes kapcsolatra nagy hangsúlyt fektetnek, annak minőségét leginkább a „Te pedig amikor imádkozol, menj be a belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál Atyádhoz titokban” (Mt. 6,6) Krisztusi tanításhoz igazítva az ember egyik legintimebb tevékenységének tekintik. Viszont az ima inkább ajakima és Isten állandó jelenlétének és szeretetének tudatosítása. Az elmélkedés valójában gondolkodás: a misztikus megélés teljes hiánya és elutasítása jellemző, azt egyrészt babonának, másrészt pre-transz tévelygésnek tartják.

„Istent nem lehet bizonyítani vagy cáfolni, csak megélni vagy nem megélni”[13] - az unitárius vallás nem térít, de még a saját híveinek a lelki fejlődését, Isten-kapcsolatát sem akarja befolyásolni.

---

13 Czire Szabolcs: Az ösvény. In: www.unitarius.org

A unitárius tanok tulajdonképpen nem adnak válaszokat az élet nagy kérdéseire, úgy véli, ember nem ismerheti a válaszokat a halál és a szenvedés módjáról és okáról. A halál utáni életről úgy véli, az Istennel való együttlét és Isten tisztán látása. Eltávozott szeretteikkel kapcsolatban hálásnak kell lenni az együtt megélt szeretetért. A szenvedés az ember helytelen életvitelének vagy hozzáállásának a következménye, nem Isten büntetése. Isten gondoskodása elsősorban az embertársakon keresztül nyilvánul meg, a hívőnek magának is arra kell törekednie, hogy ebben Isten eszköze legyen.

Nem utolsósorban, az Erdélyi Unitárius Egyháznak igen fontos szerepe van az erdélyi magyarság történetében: a trianoni békeszerződést követően a magyarság fennmaradása nagymértékben a történelmi egyházakhoz tartozás eredménye volt. Az erdélyi ember identitás-meghatározásának alapköve a vallásos hovatartozás.

Ez, sajnos, oda (is) vezetett, hogy a Krisztus tanítását főként filozófiai és racionális megközelítésben értelmező unitárius tanok nem minden esetben adnak megnyugtató választ az esetleg hétköznapi, nem túl magas szinten gondolkodó emberek számára. Az által, hogy minden hívő egyénileg válik felelőssé a saját lelki életviteléért, az egyéni lelki problémákkal küszködő emberek nem jutnak megfelelő lelki segítséghez, még akkor sem, ha esetleg egy teológus közvetlen köreiben élnek. Ugyanakkor a misztikus képességű emberek megéléseit elutasító és kétségbe vonó lelkipásztor felé a hívek nem fognak bizalommal fordulni. Az, hogy elfogadjuk: nincsenek válaszok az élet alapvető kérdéseire, az élet határhelyzeteiben vergődő ember cserbenhagyása. Az eredmény a mindennapi hívő életében nem a megtalált lelki béke és személyes válaszok, hanem a személyes gyarlóságba való betokozódás és a lelki gondok által okozott szorongás.

A katolikus vallás az AQUILA „harmadrend” misztikus megélésében túlmutat a földin, és Isten valós megismeréséhez vezeti az embert. A szent megnyilvánulását nem csupán a világban, a természetben látjuk, hanem azon túlmutatva misztikus megélésében is hiszünk, hiszen Isten immanens és transzcendens.

Jézus Krisztus és a Szent Lélek isteni természete nyilvánvaló az elmélkedések fényében, Isten állandó jelenlétének és tanításának személyes közvetítője. Isten természetfeletti gondoskodásának a megnyilvánulásai ők, amelyre nem lenne szükség, ha az ember nem vándorol el Istentől.[14]

---

[14] Pável Márta: Misztikus út szemlélődésekkel, amelyek a világ gondolkodását megváltoztatják. Akinek füle van a hallásra, az hallja meg… Szabina Press, 2009

A Szentségek helyes megélése során a lélek Isten kegyelmében részesül, hiszen annak látható jegyei. A keresztség ontológiai jel, amely megpecsételi a lelket Istennek. A gyónás lelki nagytakarítás, amely csak a teljes megbánás és a bűn valós és teljes elutasítása esetén érvényes. A szentáldozás nem elmélkedés, sokkal mélyebb értelmet nyer, hiszen lelki és fizikai (Isten teste és vére) formája valós találkozás Istennel. A Szent Eucharisztia szertartása során maga a hívő is átváltozik Isten szent akarata szerint.

A dogmák nem korlátok, hanem biztonságos belső váz a logikus, helyes gondolkodáshoz. A Szentírás, a Szenthagyomány és a keresztény tanok pedig mintegy referenciaként szolgálnak a transzcendens megélésében. Nagyon sok fontos krisztusi igazság nem foglaltatott bele közvetlenül az Evangéliumokba. A krisztusi tanítás megértése önmagában is hosszas viták és a kereszténység, a Krisztus-követők fejlődésének eredménye volt. Ezen bölcs emberek tanításaiból sok mindent megérthetünk, tanulhatunk – nincs jogunk elvetni, figyelmen kívül hagyni azokat. A nagy szentek megélései, kegyelmei, tanításai mind nagy segítségére vannak az Istentől elkallódott tékozló fiúnak a visszaúton.

Ez az Avilai Nagy Szent Teréz tanításai alapján megélt nagyon mély lelki út válaszokat tud adni az ember lét-kérdéseire: a születés, a szenvedés, a hétköznapi történések és a halál okaira. Mivel válaszait Isten határtalan tudásából meríti az elmélkedés útján, amely valós beszélgetés Istennel, a lélekben nem marad kérdés afelől, hogy ezek a válaszok valódiak: Isten szava teremtő erő, amely bizonyosságot hagy a lélekben. Avilai Nagy Szent Teréz így ír erről: „Így tehát nem lehetnek a képzelet szülöttei, mert hogyan volna képes ez utóbbi tehetség a lelket megtéveszteni olyan dolgokkal, amelyeket az soha sem óhajtott, soha sem akart, sőt nem is ismert.”[15]

Az úton haladva az elmélkedésekben megélt igazságok folyamatos gondolkodásra, változásra, növekedésre, javulásra sarkallják az embert, lelki és hitbeli növekedése Isten-kapcsolatának egyenes arányú következménye.

A lelki beszélgetések a lelki vezetővel abban segítenek, hogy a hétköznapi életében bekövetkező események, tragédiák Istenhez vezető utunk szerves részei, segítői legyenek: eszközök emberi hibáink, bűneink felismerésében, kijavításában. A szenvedés saját tetteink eredménye: ha az ember feldob egy követ, s nem áll félre, az a fejére fog esni.[16] Ha az ember

---

15 Avilai Szent Teréz: A belső várkastély, Győri Kármelita Rendház, 1996

16 Pável Márta mondása.

ezeket beépíti az életébe, fokozatos lelki épülésben lesz része. Az Út nehéz, rögös és fáradságos, de hála Jézus Krisztusnak, a folyamatos önvizsgálatoknak és az elmélkedésben megtapasztalt végtelen Isteni szeretet hihetetlen húzóerejének – folyamatos és eredményes: kiránt az emberi gyarlóság posványából és útba igazít Isten felé. A hazamenetel Istenhez – a halál – Isten szeretetében való végső feloldódás.

Az AQUILA „harmadrend” nem utolsósorban fejlett, átfogó világképpel is rendelkezik, amely objektív tudományos alapokon és az embertől függetlenül elmélkedésben megtapasztalt isteni igazságokon alapszik. Ebbe a világképbe az univerzumoktól az atomi részecskékig, a szemmel megtapasztalhatótól a transzcendensig minden pontosan illeszkedik és logikusan kapcsolódik. Részletes ismertetése viszont nem célja ezen közleménynek.[17]

Következtetésként elmondható, hogy az unitárius vallás a gondolkodás nyitottságának, szabadságának, az egyéni filozófiai keresésnek a vallása - az, hogy még mindig nem találták meg a válaszokat, bizonyítja, hogy ez az irányzat nem az égbe mutat, mindössze *az ember földi létét racionalizálja. Az AQUILA „harmadrend” katolikus megélése megnyugtató válaszokat ad az ember létkérdéseire, érdembeli lelkipásztori segítséget és választ nyújt a határhelyzetekben lévő lelkeknek, és képes a különböző lelki szinten lévő embereknek utat mutatni az üdvözüléshez.*

A cikk írója: Kis Enikő, a kolozsvári BBTE biológia karán, biológia szakon diplomázott. Biológiai jellegű szakfolyóiratokban publikál. Rövid írásai jelentek meg az AQUILA Magazinban is. 11 éve tért át katolikus hitre, azóta az AQUILA közösség tagja.

---

17 Pável Márta: Misztikus út szemlélődésekkel, amelyek a világ gondolkodását megváltoztatják. Akinek füle van a hallásra, az hallja meg… Szabina Press, 2009

Fényképezte:
Pável Márta
Deres bambusz

Rizmayer Péter

Szent Teréz és Platón

Rövid dolgozatomban Platón műveiből és Szent Teréz Belső várkastély című művéből keresek képi párhuzamokat és gondolkodom el felettük.

Barlanghasonlat

Platón és Szent Teréz is szinte ugyanolyan hasonlattal jelenítik meg az ember helyzetét. Platón Barlanghasonlatában[18] azt írja, hogy *„…az emberek egy barlangszerű föld alatti lakóhelyen - melynek a világosság felé nyíló s a barlang egész szélességében elhúzódó bejárata van - gyermekkoruktól fogva lábukon és nyakukon meg vannak kötözve, úgyhogy egy helyben kell maradniuk, s csak előrenézhetnek, fejüket a kötelékek miatt nem forgathatják; hátuk mögött felülről és messziről egy tűz fénye világít, a tűz és a lekötözött emberek között pedig fent egy út húzódik, melynek mentén alacsony fal van építve, mint ahogy a bábjátékosok előtt a közönség felé emelvény szokott állni, amely fölött a bábjaikat mutogatják."*[19] Szent Teréz azt írja, hogy *„Tegyük fel, hogy látunk egy keresztény embert, erős lánccal megkötözve és odaerősítve egy duchoz, az éhhalál küszöbén; pedig nem ennivalóban szenved hiányt, mert hiszen bőségben vannak mellett kitűnő ételek, csak nem tud utánuk nyúlni, hogy szájához emelje őket, de meg is undorodik tőlük; pedig látja, hogy hamarosan meg fog halni és nemcsak ezzel a közönséges halállal, hanem mindörökre."*[20]

Mindkettejüknél a nap szimbolizálja a „legmagasabbat", mindkettejüknél ez a fény egyedüli forrása, ennek a fénye jut el mindenhova és ez az, amelynek fényébe más-más okból a lélek nem tud belenézni. Platón azt írja, hogy *„…ha valamelyiküket feloldanák, s kényszerítenék, hogy hirtelen álljon fel, forgassa körül a nyakát, járjon, és nézzen fel a tűz felé; s ha mind e mozdulatok közben fájdalmat érezne, s a ragyogó fény miatt nem volna képes ránézni azokra a tárgyakra, amelyeknek az árnyékát azelőtt látta…"*[21] Szent Teréz: *„Ebbe az első lakásba úgyszólván semmi sem jut el abból a fényből, amely a trónteremből árad szerteszét. Nem fekete és sötét ugyan, mint mikor a lélek halálos bűn állapotában van, de azért bizonyos értelemben mégis csak el van homályosítva. Nem látni ugyanis benne a világosságot – értem azt a világosságot, amely benne van. Ennek nem a lakás az oka – sehogy sem tudom magamat világosan kifejezni – hanem az a sok kígyó, vipera meg mérges fenevad, amelyek*

---

[18] *Platón Összes Művei*, Európa, Budapest, 1984, II. kötet, 455-462.
[19] Uo. 455.
[20] *Szent Terézia Összes Művei*, Győri Kármelita Rendház, 1996, I. kötet, 449-450.
[21] Platón*:* i. m. 457.

betolakodtak, mikor a lélek ide belépett. Ezek miatt azután semmit sem lát a fényből. Úgy van vele, mintha valaki egy napvilágos terembe lép, de nem tudja kinyitni a szemét, mert por ment bele. Hiába süt be az ablakon a nap, ő semmit sem lát. Így van a lélek is: az a sok bestia arra kényszeríti, hogy behunyja a szemét s kívülök ne lásson semmit sem."[22]

Platón hasonlata azzal zárul, hogy végiggondolja, milyen sorsra jut az ember, aki miután kijut a napfényre, újra visszamegy a barlangba, hogy megpróbálja embertársai kötelékeiket feloldozni és felvezetni őket a napfényre: *„S ha valaki aztán megpróbálná a többieket feloldozni s felvezetni, s ezt valamiképpen kézre keríthetnék és megölhetnék, nem ölnék-e meg?"*[23] Szent Teréz művében is a hetedik (legutolsó, amelyben a lélek egyesült Istennel) lakásban megjelenik a szolgálat a többi emberért: *„S mit szólnátok hozzá, ha csak a ti kérésetekre volna szükség, hogy levegyék róla a bilincseket? Ugyebár, értitek. Isten szerelmére kérlek benneteket, hogy emlékezzetek meg imáitokban az ilyen szerencsétlen lelkekről."*[24] Egy másik helyen pedig: „Eledelül pedig abbeli törekvésünket kell Neki (a Megváltónak – RP) feltálalnunk, hogy lelkeket igyekszünk számára megnyerni, akik azután megüdvözülve örökre dicsőítsék Őt."[25] *Illetve megjelenik, hogy ebben a lakásban a lélek a korábbihoz képest egy egészen más tudatállapotban van: „a lélek annyira megfeledkezik önmagáról mintha valóban nem is léteznék"*[26]*, egyedül az számít, hogy Isten dicsőségét növelje, rendkívüli módon vágyakozik a szenvedésre, „csakhogy ez a vágy nem okoz többé nyugtalanságot, mint annak előtte."*[27]

Jól látható, hogy a két szöveg sok tekintetben eltér és nagyon sok tekintetben hasonlít egymásra (amit hosszasan lehetne elemezni), és túl azon, hogy valószínűleg Szent Teréz kiinduló gondolata több áttételen keresztül a barlanghasonlatból ered, talán megkockáztatható az a kijelentés, hogy a mélyben a két szöveg ugyanazt próbálja meg kifejezni a saját korában, a saját eszközeivel. Ha Szent Teréz felől olvassuk Platónt, akkor a barlanghasonlatot is lehet úgy értelmezni, mint egy utat a legfőbb Jó felé, amely legbelül, a lélekben történik meg. Mindketten a naphoz hasonlítják azt, aki mindent táplál, végső soron áthat mindent és akinek elérésére törekedni kell. Ahhoz, hogy valaki a napfényt be tudja fogadni, magának is fénnyé kell válnia. Aki nem képes rá vagy csak részben képes befogadni, az még különböző szinteken, de nyomorult, még úton van. Mindkét szövegben látható, hogy itt a földön az emberek között ez utóbbi állapot uralkodik, és kevés az közülük, aki kijut a barlangból. Úgy tűnik, hogy Szent Teréz finomabban írja le ezt a folyamatot, szem

---

[22] Szent Terézia: i. m. 264.
[23] Platón: i. m. 460.
[24] Szent Terézia: i. m. 450.
[25] Uo. 477.
[26] Uo. 462.
[27] Uo. 463.

előtt tartva a szabad akaratot, a személyes Istennel történő belső dialógust, a kegyelmeket. Platónnál természetszerűleg ez utóbbi nem jelenhet meg, ő úgy ábrázolja az embert, mint akit kényszeríteni kell a felfelé jutáshoz: *„Ha aztán innen valaki erőszakkal továbbvonszolná felfelé a göröngyös és meredek úton, s nem engedné el, amíg csak ki nem húzná a napfényre: vajon nem szenvedne-e emiatt, s nem méltatlankodna-e hurcoltatása közben?”*[28] Talán túl nyilvánvaló az a különbségtétel, hogy az egyik inkább *„értelmi” (Platón),* a másik inkább „lelki” (Szent Teréz) értelmezése a „feljutásnak”, talán inkább mindkettő ugyanannyira lelki és értelmi is. Gondoljunk Platón hasonlatának végére, hogy az, aki képessé válik arra, hogy a napot a maga valóságában megpillantsa, megszemlélje, szert tesz az igazi tudásra: *„S akkor aztán arra a következtetésre jutna felőle, hogy a nap hozza létre az évszakokat és az éveket, ő intéz mindent a látható térben, s mindannak, amit láttak, valamiképp ő az oka.”*[29] Szent Teréznél is az utolsó lakásokban komoly szerepe van a megértésnek. Így ír a hetedik lakásban*: „Itt egészen másképp van a dolog. A mi jó Istenünk azt akarja, hogy leessék végre a hályog az illető lélek szeméről és valami rendkívüli módon lásson és értsen valamit abból a kegyelemből, amelyben részesül. Midőn már bent van a hetedik lelki lakásban, a Szentháromság három Személye nyilatkoztatja magát ki előtte és pedig értelmi látomásban és valami sajátságos módon lép vele érintkezésbe. Mint valami lángtenger, mint valami ragyogó fényességű köd, úgy jelenik meg szelleme előtt külön-külön a három isteni Személy. Ugyanakkor valami csodálatos megértés jön létre a lélekben, minek folytán világosan belátja, hogy a három isteni személynek egy a lényege, egy a hatalma, egy a tudása s hogy a három egy Isten. (…) Ekkor érti csak meg a lélek igazában, amit az Úr mond az evangéliumban, hogy ha valaki szereti Őt és megtartja parancsolatait, akkor az Atyával és a Szentlélekkel együtt eljön hozzá és nála fog lakni.”*[30] Jól látható, hogy mindketten a legmagasabb „helyen” valami alapvető, lényegi és univerzális dolgot látnak be, belátják, hogy miből indul ki, mi mozgat, mi hat át mindent. Olyan, mintha egy pillanatra a legfelső hatalom szemével néznének lefelé, mint az egyiptomiaknál hórusz szeme. És ami Szent Teréznél nyilvánvaló, az Platónnál is megjelenik hasonlata végén azzal, hogy a napot megszemélyesíti. Vagyis Isten, a legfőbb Jó nem egy személytelen létező, hanem személy, akihez – ha az ember (külső segítséggel) megtisztul és felemelkedik – képes el(vissza)jutni és egyesülni vele, mert Isten, a legfőbb Jó visszafogadja, azaz az ember nincs Tőle direkt módon elválasztva. Ezen a gondolaton alapul mindkét mű.

Ehhez a részhez megjegyzésként még fontos hozzáfűzni egyrészt, hogy Platón a hasonlatában olyan képi világot használ, amelyek a későbbi korok számára is érthetőek, másrészt a fény, tűz, nap olyan szimbólumok,

---

[28] Platón: i. m. 458.
[29] Uo. 459.

[30] Szent Terézia: i. m. 450-451.

amelyek a legkevésbé formaiak, megfoghatóak, a legkevésbé zárják be a fizikai világ keretei közé az olvasó képzeletét.

A lélek röpte

(Szent Teréz nevezi a 6. lakás 5 fejeztében az elragadtatás egy fajtáját a „lélek röptének”,)

Platón Phaidrosz című művében így ír: *„Az ég nagy vezére, Zeusz szárnyas kocsiját hajtva az élen halad, igazgatva és gondozva a mindenséget; (…) Az égen belül sok pálya van és sok boldogító látvány, amelyet felkeres a boldog istenek serege, mindegyik betöltve a maga szerepét, és követi őket, aki csak akarja és képes rá; mert az irigység kívül marad az istenek égi karán. (…) Mármost az úgynevezett halhatatlan lelkek, mikor a tetőhöz érkeznek, kivonulnak és megállnak az ég hátán, s álltukban az ég körforgása körül vezeti őket, ők pedig szemlélik az égen kívül lévő dolgokat. Az ég fölötti tájat még nem énekelte meg földi költő és méltóan nem is fogja megénekelni, de ilyesféle lehet. Vállalkoznunk kell rá, hogy elmondjuk az igazat, különösen mivel a valóságról szólunk. A színtelen, külső alak nélkül való, meg nem érthető valóság ugyanis, amely igazán létezik, csak a lélek kormányosa: az ész számára szemlélhető. Körülötte lakozik az igaz tudomány. Mármost az isten értelme, amelyet tiszta ész és tudás táplál, és valamennyi lélek értelme, amelyik csak kész befogadni azt, ami vele rokon, időről időre megpillantva a létezőt, kedvét leli benne, és a valóságot szemlélve növekedik és boldog, míg a körforgás körben ugyanarra a helyre vissza nem viszi. Körútjában szemléli magát az igazságosságot, a meggondoltságot és a tudást, de nem azt, amelyhez keletkezés tapad, és nem azt, amely más és más, aszerint, hogy mire vonatkozik azok közül, amiket mi létezőknek hívunk; hanem azt az igazi tudást, amely a valódi létre vonatkozik.”*[31]

Ha jól értem Platónt, akkor az istenek még a formai, földi világ részei, rajtuk is túl kezdődik az alak nélküli, igazán létező, igazi valóság, amelyet csak az ész képes felfogni.

Szent Teréz így ír a lélek röptéről: *„…addig itt ez a hatalmas Isten, aki kezében tartja a vizek forrásait s nem engedi, hogy a tenger kicsapjon medréből, egyszerre megereszti mindazokat a forrásokat, amelyek a medencét táplálják. Ennek következtében nagy és hatalmas hullám támad, amely a magasba emeli a mi lelkünknek kis sajkáját. (…) Térjünk azonban vissza ezen gyorsmenetű lelki elragadtatásra, amely valóban olyan, mintha a lélek végleg el akarná hagyni a testet, holott másrészt az is világos, hogy az illető személy nem hal meg. Néhány pillanatig ugyan nem tudná megmondani, vajon él-e még, vagy sem. Úgy érzi, hogy – úgy amint van — átröppent valami más országba, amely lényegesen különbözik attól, amelyben mi élünk; egészen más fény és annyira más világ tárul eléje s a mieinktől annyira különböző dolgokat lát, hogy ha egész életén át*

[31]Platón: i. m. 746-747.

törné is rajtuk a fejét, nem tudná őket elképzelni. Egy pillanat alatt annyit megért, hogy ha éveken keresztül fárasztotta volna a képzeletét és az elméjét, az ezredrészével sem végzett volna. Ez nem értelmi látomás, hanem képzeleti, amenynyiben itt a lélek szemeivel látunk és pedig sokkal jobban, mint testi szemeinkkel idelent. Minden szóbeli magyarázat nélkül megértünk egyes dolgokat; például, ha látunk valakit a szentek közül, rögtön tudjuk, hogy kicsoda, mintha csak régi ismerősünk volna. Más esetekben, mialatt a lélek egyes dolgokat szemeivel észlel, ugyanakkor másokat értelmi látomásban lát, például sok angyalt és velök az Urat. Ezek és más olyanok is, amelyekről nem szabad beszélni, valami megmagyarázhatatlan csodálatos megismerés útján jutnak a léleknek értésére, anélkül, hogy testi szemeivel bármit is látna."[32]

A két részlet között erőltetett lenne nagyon szoros párhuzamot vonni, azonban érdemes az összefüggésein elgondolkozni. Mindkét mű felfelé irányul, úgy fogalmaz, mintha elhagyná ezt a világot, felé kerülne és bepillantást nyerne a valóságba. Sem Platón, sem Szent Teréz a saját szemével látja ezeket, hanem a lélek legfelső részével (Platónnál az „ész" a lélek legfelső, tulajdonképpeni isteni része[33], Szent Teréz pedig úgy fogalmaz, hogy a lélek és szellem – ami egy és ugyanaz, olyanok mint a nap és sugarai – nem hagyja el ugyan a helyét, de az Igazság Napjának hatása alatt a felsőbb rész révén önmaga fölé emelkedik.[34]). Érdekes kérdés, hogy ennek a formátlan, alak nélküli valóságnak – ahogy Platón írja – a megértése valójában hogyan is történik. Szent Teréz az idézett szövegrészletben képzeleti látomásról és értelmi látomásról ír. Előbbinél[35] a jelenés érzékelhető alakban látható a lelki szemeknek (mint ahogy az álmokat látjuk), utóbbinál semmilyen forma nem kap szerepet, a lélek legbelül tudja, hogy mi van ott és anélkül, hogy bármit is hallana, érti, amit a jelenés mond. Ha Szent Teréz felől olvassuk Platónt, akkor lehet-e az, hogy Platónnál is az „istenek serege" egyfajta képzeleti látomással látható a lélek számára, vagyis a lelki szem előtt formában megjelenő, míg a formátlan valóságot nála is az értelmi látomással lehet felfogni, vagyis az ész (a lélek legfelső része) anélkül, hogy érzékelne valamit is, képes szemlélni és megérteni. Ebből az következne, hogy a szentek és az „istenek serege" egy szinten vannak, az érzékelhető világ és a formátlan valóság között (határán). Az is világos, hogy aki részesül ennek a látásában, az a földi világot egészen más szemmel nézi, Szent Teréz azt írja, hogy *„a földi dolgok ahhoz képest, amit látott, valósággal szemétnek tűnnek fel előtte. Ettől a pillanattól kezdve teher neki az élet s hitványság szemében minden földi dolog…"*[36], ahogy ez Platónnál is megjelenik (például a fent idézett

[32] Szent Terézia: i. m. 392-395.
[33] Lásd *SH Atlasz* sorozat *Filozófia* kötete, Athenaeum Kiadó, Budapest, 1999, 43.
[34] Lásd Szent Terézia: i. m. 395.
[35] Lásd Uo. 383. oldalon található lábjegyzet
[36] Uo. 396.

barlanghasonlatban is). Az is érdekes kérdés, hogy amikor Szent Teréz azt írja, hogy a képzeleti látomásban megjelenő szentek olyanok, mintha régi ismerősei volnánk, az Platón felől olvasva nem fogható-e fel a lélek visszaemlékezésének, vagyis a lélek nem új tudásra tesz szert, hanem Isten kegyelméből lekerülnek „szeméről" a „fátylak". Ez azért fontos kérdés, mert ha így van, akkor Szent Teréz nem arról ír, hogy „felmegyünk Istenhez", hanem visszamegyünk Hozzá, oda, ahonnan eljöttünk. Platón szerint csak az követheti a boldog sereget, aki a *„legjobban követi az istent és a leghasonlatosabbá vált hozzá"*[37], képes rá, Szent Teréz pedig úgy írja, hogy azt részesíti az Úr ilyen elragadtatásban, aki őszintén és minden fenntartás nélkül átadta magát Istennek. Platón úgy ír róla, hogy a lélek vágyódik rá, Szent Teréz pedig úgy, hogy elragadja Isten. Kiindulva a korábban írt feltételezésből, hogy a szentek és az istenek serege egy szinten vannak, lehet itt egy fontos különbség, mégpedig az, hogy Terézt maga az Isten ragadja meg, Platónnál pedig – mondjuk úgy –, hogy egy istennek nevezett felsőbb lélek. Ha keresztény párhuzamot keresnénk, akkor ez utóbbit úgy mondanánk, hogy egy hívő egy szent segítségét kéri az üdvözülés felé tartó útjában, belé kapaszkodik. *Ez azért is érdekes párhuzam, mert Platón azt mondja, hogy amelyik istenhez csatlakozik a lélek, ahhoz akar majd hasonlítani (pl. aki Áresszal tart, az harcias lesz).* A lélek is valószínűleg amelyik szenthez húz, ahhoz akar hasonlítani. Vagyis Platónból kiindulva az istenek felfoghatóak mintegy különböző irányból érkező folyóknak, amelyek mind a tengerbe vezetnek, ahogy a szentek is különböző módon jutottak el Istenig. Mindez azonban lehet, hogy azért téves okoskodás, mert Platón csak így tudta, ezeken a szimbólumokon keresztül kifejezni magát, ezért írta le így. De a párhuzamtól eltekintve az mégis roppant érdekes, hogy a görög istenek a Phaidroszban számomra olybá tűnnek, mint a prizmák, mint akiken keresztül megtörik a fény és különböző színeket kap. Olyan, mintha amikor a lélek kiválik a formátlan világból, az valamelyik prizmát kiválasztja, belelép és olyan lesz. Vagyis a görög istenek személy tulajdonságokkal lettek felruházva, de valójában nem személyek, hanem kapuk a valóság és a földi világ között, amelyen áthaladva a lélek a kapuhoz hasonulva elkezd valamilyenné válni. Ez a valamilyenség is rengeteg lehetőséget hordoz magában (ahogy a prizma is, lefelé szélesedik), de viszszajutni is csak úgy lehet, hogy az egyre szűkülő úton eljut a legmagasabb fokra. Az már csak valószínűleg egy kulturális párhuzam, hogy Platón a kivonuló istenekről azt írja, hogy 12-en vannak. Platón azt írja, hogy ahonnan jön a lélek, nem jut vissza tízezer évig, de legkorábban a háromezredik évben, ha háromszor olyan életet választanak, amelyben *„becsületesen szerette a bölcsességet, vagy filozófiával párosulva szerette az ifjúságot"*[38]. Jól látható Platónnál a ciklikusság, és műve alapján számomra

[37] Platón: i. m. 747.
[38] Platón: i. m. 748.

úgy tűnik, hogy a lélek visszajutását követően újra lebukhat, vagyis nem semmisül meg Istenben, hanem valamilyen felső létformába kerül. Szent Teréz művében természetesen nem jelenik meg a több élet lehetősége, de mégis fontos hangsúlyozni Platónnal szemben azt a különbséget, hogy Jézussal egy élet alatt el lehet jutni az „ígéret földjére", amely végleges, és örök. Ha jól értem, ez a krisztusi kegyelem.

A lélek szárnyas fogata

Platón a Phaidroszban a lelket szárnyas fogat és kocsisa együttes képességéhez hasonlítja. A lovak közül az egyik szép és derék, a másik pedig épp az ellenkezője. Amikor a kocsis meglátja az istenhez hasonlatos arcot vagy testalkatot, ami ahhoz hasonlít, amit még odaát szemlélt, akkor lángra gyúl iránta és szerelmes lesz belé. Az, hogy ez a szerelem milyen irányba „bontakozik ki", az attól függ, hogy melyik ló az erősebb. *„Ha tehát a szellem jobb része győz, és szépen berendezett életre és a filozófiához vezeti őket"*[39], akkor egy csatát megnyertek a háromból, ami ahhoz kell, hogy visszajussanak az istenekhez, ha azonban mindkettejüknél a másik a „rossz", ló nyer, akkor a *„tömegtől magasztalt részt vállalják és cselekszik"*[40] *és szárnyatlanul (de a szárnyasodás hajlandóságával) távoznak a testből és lefelé zuhannak.*

A léleknek hasonló leírása Szent Teréznél a Belső várkastély első lakásában jelenik meg, ahol a lelket úgy ábrázolja, mint *„Mint a forrás közepébe ültetett fa, melynek nem volna se lombja, se gyümölcse, ha a forrás nem táplálná, nem óvná meg az elszáradástól s nem adna neki nedvet arra, hogy jó gyümölcsöt teremjen… (…) Ellenben ha a lélek kiszakad ebből a forrásból s önhibája folytán más, piszkos és bűzös vízbe telepszik át: mi más származhatnék tőle, mint undokság és piszok."*[41]

Mindkét szöveg úgy ábrázolja az emberi lelket, mint aminek van szabad akarata dönteni arról, hogy melyik utat választja, a jót vagy a rosszat, és mindkét útnak megvannak az maga egyértelmű következményei. Szent Teréz művében a lelket úgy ábrázolja, amelynek közepében –a legbelső lakásban— Isten van jelen, és bármit is teszünk, ez a „nap" vagy „forrás" soha nem változik vagy veszít erejéből. Ez az a forrás, amelyet fent említettem, illetve ez az a nap (Szent Teréz párhuzamosan használja mindkét képet), amelyből a lélek összes lakása a fényt kapja. A fény mindig ugyanolyan erős marad, a kérdés az, hogy a bűnökkel ezt a fényt mi magunk mennyire fátyolozzuk le. Az út, amit Szent Teréz leír, az, hogy a lélek hogyan tud az összes többi részből hazatérni, Isten kegyelmével visszatérni a legbelső lakásba, oda, ahonnan egyszer kiszökött. Platón

[39] Uo. 757.
[40] Uo. 758.
[41] Szent Terézia: i. m. 256.

alapján ez szemlélhető úgy, hogy minél külsőbb lakásban tartózkodunk, annál erősebb a rossz ló, és minél közelebb kerülünk a belső lakáshoz, annál jobban erősödik a jó ló. A jó ló megerősödése a léleknek egyre nagyobb isteni öntudatot kölcsönöz, egy finomabb, légiesebb és szárnyalóbb lesz, ahogyan ez Szent Teréz elmélkedéseiben is látható. Mindkettejüknél a legfelsőbb szintű szerelem az, ami képes a lelket a magasba emelni (csak ezen keresztül képes odaadni magát a lélek teljesen, ami az emelkedéshez szükséges). Fontos párhuzam az is, hogy Platón a filozófiával való foglalkozást írja, Szent Teréz az imádságot (az elmélkedések az imádság fajtái) tartja a feljebb jutás, az Istenre, a fizikai világon túlra történő irányultság eszközének.

A fenti írásban még bizonyára sok minden pontosításra, finomításra szorul, de talán az láthatóvá vált, hogy a kultúrák között, ha az ember a legnívósabb szerzőket olvassa, akkor sok párhuzam rejlik. Amikor írásomnak nekikezdtem, alapvetően Szent Teréz Belső várkastély című műve foglalkoztatott, de volt egy olyan érzésem, hogy ha nagyon mélyen belemerülünk a műbe, akkor a többi vallás és kultúra is megnyílik. Pável Márta lelki vezetőm sokszor használja azt a hasonlatot, hogy a vallásokat úgy kell elképzelni, mint egy piramist, ahol egy adott vallás más úton ugyan, de képes a legmagasabb szintre, Istenig eljutni, ahol megszűnnek a vallások között különbségek. Aki már elég magasan van, az képes egy másik vallásból egy másik, szintén magasan lévő lélekkel a különbségeken túlemelkedve (amelyek valójában látszatkülönbségek) párbeszédet folytatni, Istenre irányulva megérteni egymást és tanulni egymástól. Valahogy így képzelem el Platónt és Szent Terézt is, hogy a piramisnak nem teljesen ugyanazon az oldalán vannak, de mélységüknél fogva egy belső dialógusban vannak egymással és írásom valójában ennek a párbeszédnek a felszínre hozásának egy halovány kísérlete.

Irodalom

Platón Összes Művei, Európa, Budapest, 1984, II. kötet
Szent Terézia Összes Művei, Győri Kármelita Rendház, 1996, I. kötet
SH Atlasz Filozófia, Athenaeum Kiadó, Budapest 1999.

Rizmayer Péter A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudomány Kar magyar-esztétika szakán szerzett diplomát. Öt évig tanított, jelenleg projektmenedzserként dolgozik. Rendszeresen publikál az AQUILA Párt kiadványaiban.

Impresszum

Kiadó: AQUILA Párt, 1222 Budapest, Zakariás József u. 3.
Felelős kiadó: Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke
Honlap: www.aquilapart.hu
E-mail: varga.marta@aqp.hu
Telefon: +36 20 – 327-47-93
Nemzetközi azonosítószám:
HU ISSN 2064-7700
Bankszámlaszám:
UNI-CREDIT bank
10918001-00000038-58540003
Fő- és felelős szerkesztő:
Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke
Főszerkesztő helyettes:
Szeibert Márton AQP média elnöke
Főmunkatársak, szerkesztők/lektorok:
Bainé Varga Katalin, lektor
Horváth Olivér, grafika, egyéb munkák
Kaiser Andrea, lektor
Kertész Lóránt, korrektor
Kis Enikő, lektor
Marton Janka, lektor, korrektor
Marton Krisztián, korrektor
Mészáros Gabriella, lektor, korrektor
Oroszi - Kuzmich Kinga, korrektor
Rizmayer Péter, lektor, korrektor
Rizmayerné Márkus Edit, lektor, korrektor